

De Taallijn
Interactief taalonderwijs in groep 1 en 2

Horen doe je met je ...
Activiteitencyclus voor groep 1 en 2

Expertisecentrum Nederlands

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Voorbeeld van een planningsrooster	4
Vorbereiding	8
Fase 1 – Introductie	12
Fase 2 – Interactief voorlezen	17
Fase 3 – Werken met verhalen	22
Fase 4 – Werken met leervragen	26
Fase 5 – Presentatie/evaluatie	32
Eindevaluatie	35

Inleiding

Horen doe je met je....

De activiteitencyclus *Horen doe je met je....* staat helemaal in het teken van het lichaam en de zintuigen. Door allerlei activiteiten uit te voeren leren de kinderen de delen van hun lichaam kennen en vooral wat ze er allemaal mee kunnen. Doordat de kinderen veel zelf bezig zijn met taal stimuleren de activiteiten de taalontwikkeling van de kinderen.

Hoe ziet de activiteitencyclus eruit?

De kinderen worden direct betrokken bij het thema door het anker: een ontmoeting met de vriendelijke, beetje verstrooide, Professor Oortjes. Professor Oortjes vertelt dat hij heel goed kan zien, horen, voelen, ruiken en proeven. Hij laat de kinderen kennis maken met deze zintuigen door ze verschillende proefjes te laten doen tijdens een ontdektocht door de klas/school.

Ook in het centrale prentenboek *Waar zijn mijn oren?* van Annemieke Pecht en Loes Hermans draait het om lichaamsdelen en de zintuigen. Sappie peer is zijn oren kwijt en kan nu niet meer goed horen: waar zouden ze zijn? Het boek speelt een grote rol in de cyclus. Door het boek vaker voor te lezen, krijgen woordenschat, zinsconstructies en verhaalbeprijp de kans zich langzaam te ontwikkelen. Het thema wordt verder verdiept met andere boeken, zodat kinderen de woorden ook in andere contexten tegenkomen. Tijdens het thema doen kinderen allerlei ontdekkingen rondom de vijf zintuigen: , kijken, voelen, horen, proeven en ruiken. Door het werken met leervragen worden kinderen gestimuleerd om leervragen te bedenken en voorspellingen te doen. Zo breiden kinderen hun kennis van de wereld uit, en doordat ze praten over wat ze zien en denken wordt hun mondelinge taal en woordenschat gestimuleerd. Aan het einde van de cyclus vindt er een evaluatie plaats: wat hebben de kinderen geleerd?

Hoe lang duurt het om de cyclus uit te voeren?

Het uitvoeren van de activiteitencyclus duurt ongeveer 3 weken, met een uitloop naar de vierde week.

We wensen u en de kinderen veel plezier met alle activiteiten van de komende weken!

Meer informatie over de bijbehorende boeken, cd-roms en dvd of over scholing in de Taallijn in de diverse regio's is te vinden op www.detaallijn.nl. Boeken, cd-roms en de dvd zijn te bestellen via www.onderwijsuitgaven.nl. Informatie over cursussen in de diverse regio's is ook te verkrijgen bij Sardes (030-2326200).

© 2011 Expertisecentrum Nederlands

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag voor commerciële doeleinden worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames, of op enige andere wijze, zonder nadrukkelijke verwijzing naar Sardes en het Expertisecentrum Nederlands.

Voorbeeld van een planningsrooster

- Om de Taallijn uit te voeren, is het belangrijk om een aantal kenmerkende activiteiten te organiseren. Deze zijn opgenomen in het planningsrooster op de volgende pagina.
- Bij sommige verwerkingsactiviteiten kunt u een keuze maken uit activiteiten. Bijvoorbeeld waar het gaat om het oefenen van de verhaallijn, kunt u kiezen uit: platen op volgorde leggen, de verhalen dobbelsteen, en het digitale prentenboek bekijken.
- Uiteraard hoeft taalstimulering zich niet te beperken tot de omschreven activiteiten. Gedurende de hele dag kunt u kansen aangrijpen om taal te stimuleren, bijvoorbeeld tijdens de eet- en drinkmomenten, het buiten spelen of het opruimen.
- In het planningsrooster worden aan het eind van elke week activiteiten aangegeven die elke dag gedaan kunnen worden, náást de activiteiten die voor de dagen uitgeschreven zijn. U hoeft niet elke dag ál deze extra activiteiten te doen, dat mag natuurlijk wel.
- Bij elke activiteit werkt u aan één of meerdere speerpunten van de Taallijn. Ook deze vindt u in het rooster terug.
- De dagindeling die in het rooster wordt aangegeven, is bedoeld als leidraad om de volgorde van activiteiten aan te geven. Het is mogelijk om minder activiteiten per dag uit te voeren, en dan een week langer het thema uit te voeren.
- De activiteiten uit het planningsrooster staan verderop uitgebreider beschreven (zie pag. 12 en verder).

Speerpunten:

Mondelinge taal

Werken aan woordenschat

Beginnende geletterdheid

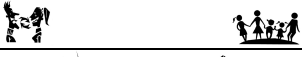

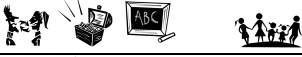

ICT en multimedia

Ouderbetrokkenheid

Tijd	Fase en activiteit	Speerpunten
	Voorbereiding	
Vooraf	Bereidt thema voor. (zie vanaf pag. 8 voor een uitgebreide toelichting)	
	Fase 1: Introductie	
Week 1 Maandag	Anker: Professor Oortjes	
	Brief aan ouders schrijven over het thema	
	Beeldwoordenweb maken	
	Samen leervragen bedenken	
Week 1 Dinsdag	Digitale foto's van het anker bekijken	
	Introductie zintuig: zien	
	Ontdekactiviteiten zien	
Week 1 Woensdag	Gezinsportfolio	
	Letters en klanken <u>Kies uit:</u>	
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Lettermuur ○ Beeldwoordenweb ○ Letters met lijven 	
	Terugblik	
	Fase 2: Interactief voorlezen	
Week 1 Donderdag	Pre-teaching: prentenboek verkennen in kleine kring met taalzwakke kleuters	
	Prentenboek voorlezen in grote kring	
	Thematafel inrichten	
	Lettermuur	
Week 1 Vrijdag	Prentenboek voorlezen in de kleine kring: wie-waar-wat-picto's	
	Prentenboek voorlezen in de grote kring: volgen van de verhaallijn	
	Verhaallijn <u>Kies uit:</u>	
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Platen op volgorde leggen ○ De verhalen dobbelsteen ○ Digitaal prentenboek 	
	Kernwoorden schrijven of stempelen	
Week 2 Maandag	Introductie zintuig: voelen	
	Ontdekactiviteiten voelen	
	Gesprek: voelen met Ekkie Eekhoorn (digitaal prentenboek)	
	Portfoliogesprek	

Dagelijks Kies uit:	Voorlezen in de kleine kring met wie-waar-wat-picto's. werken in hoeken met kernwoorden: tekenen, stempelen, schrijven, taal- en woordspelletjes op de computer, spelen met de voorwerpen van de thematafel of in boekenhoek	
Fase 3: Werken met verhalen		
Week 2 Dinsdag	Startactiviteit: nieuwe boeken lezen <ul style="list-style-type: none"> o Oriënteren o Voorlezen o Nabespreken 	
	Boekenmuur uitbreiden	
	Werken met verhalen Kies uit: <ul style="list-style-type: none"> o Tekenen met Sappie o Nieuwe titels verzinnen o Zelf boeken lezen 	
	Verhalen vertellen	
Week 2 Woensdag	Introductie zintuig: horen	
	Ontdekactiviteiten horen	
	Leervragen beantwoorden	
	Portfoliogesprek: portfolio mee naar huis	
Dagelijks Kies uit:	Zelf prentenboeken of informatieve boekjes lezen, liedjes of versjes, naspelen verhalen, verhalen luisteren op computer, schrijfhoekactiviteiten	
Fase 4: Werken met leervragen		
Week 2 Donderdag	Startactiviteit: lekker!	
	Fruitonderzoek (stap 1)	
	Leervragen over fruit bedenken en opschrijven (stap 2)	
Week 2 Vrijdag	Fruit: antwoorden zoeken (stap 3)	
	Fruit: resultaten vastleggen (stap 4)	
Week 3 Maandag	Introductie zintuig: ruiken	
	Introductie zintuig: proeven	
	Ontdekactiviteiten ruiken en proeven (stap 5)	
Week 3 Dinsdag	Filmpje over zintuigen	
	Koekjes bakken	
	Portfoliogesprek met ouders	
Dagelijks Kies uit:	Werken in hoeken: lees- en schrijfactiviteiten, rollenspel, verhalen naspelen, digitaal prentenboek, zelf onderzoek doen in onderzoekshoek	

Fase 5: Presentatie/Evaluatie		
	U observeert in deze fase dagelijks bij enkele kinderen het gebruik van kernwoorden, het verhaalbegrip en de letterkennis van de kinderen tijdens de activiteiten	
Week 3 Woensdag	Eindpresentatie bedenken	
	Liedje en/of versje	
	In kleine kring vertellen bij (digitale) foto's	
Week 3 Donderdag	Vorbereiden eindpresentatie	
	Verwerkingsactiviteit verhaallijn <u>Kies uit:</u> <ul style="list-style-type: none"> o Platen op volgorde leggen o Naspelen van het verhaal o Navertellen a.h.v. digitaal prentenboek 	
	Lettermuuractiviteit: <i>Wat hebben we allemaal geleerd?</i>	
Week 3 Vrijdag	Feestelijke eindpresentatie van het werk met publiek: gezamenlijke afronding van het thema	
	Reflectiegesprek met de kinderen in kleine kring: werk/foto kiezen uit gezinsportfolio en hierover vertellen	
	Eindevaluatie van het thema met de kinderen in grote kring: <i>Wat hebben we geleerd? Wat vond je het leukst?</i>	
Dagelijks Kies uit:	Werken in hoeken: betekenisvolle lees- en schrijfactiviteiten, onderzoekshoek, themahoeken, rollenspel, verhaal naspelen, digitaal prentenboek, werkbladen zoals <i>Welke letters ken ik al?</i>	
Eindevaluatie		
Na afloop	Leerkrachten bespreken na wat goed en minder goed liep. Verslaglegging en bewaren van materialen voor volgend jaar.	

Activiteitencyclus *Horen doe je met je ...*

Vorbereiding:

- Anker voorbereiden
- Materialen en boeken verzamelen
- Woorden selecteren bij thema en prentenboek
- Woordenmap maken
- Planning maken voor activiteiten
- Vorbereiden van een gezinsportfolio
- Inrichten speelleeromgeving

- Anker voorbereiden: Vraag iemand (ouder, collega) om Professor Oortjes te spelen, regel de aankleding van Professor Oortjes, en bereid de proefjes met de vijf zintuigen voor (zie bijlage 1 voor activiteiten rondom het anker).
- Materialen en boeken rondom het thema verzamelen: verzamel foto's, afbeeldingen, concrete voorwerpen en materialen die horen bij het thema en het centrale prentenboek *Waar zijn mijn oren?*. De materialen kunnen gebruikt worden bij het inrichten van de speelleeromgeving (zie pag. 11). Bij de voorwerpen worden woordlabels opgehangen. In bijlage 6 vindt u een boekenlijst van prentenboeken en informatieve boeken over lichaam en zintuigen. Ook kunt u kleuters en hun ouders vragen boeken over het thema van huis mee te nemen.
- Kernwoorden selecteren: Selecteer kernwoorden en prentenboekwoorden die u in het thema zal aanbieden, verduidelijken, oefenen en controleren. Gebruik hiervoor de woordenlijsten op de volgende pagina. In de lijst *Kernwoorden thema* zijn basiswoorden en verdiepingswoorden opgenomen. De basiswoorden zijn vooral geschikt voor de taalzwakke kinderen/groep 1; de verdiepingswoorden voor de taalvaardige kinderen/groep 2. De woorden zijn gerangschikt van gemakkelijk naar moeilijk. In deze lijst komen lichaamsdelen als ogen, hoofd en neus niet voor. Van deze woorden wordt verwacht dat ze bekend zijn. Als in uw groep kinderen (bv NT2-leerders) zijn voor wie deze woorden nog onbekend zijn, dan kunt u deze wel opnemen in de kernwoordenlijst!
In de lijst *Kernwoorden prentenboek* zijn de belangrijkste woorden opgenomen uit het prentenboek. Deze woorden zijn gerangschikt van 'zeer essentieel voor het verhaal' naar 'minder essentieel voor het verhaal'. Dat wil zeggen dat het begrijpen van de eerst genoemde woorden uit deze lijst belangrijk is om het verhaal te kunnen volgen.
Selecteer ongeveer 20 woorden die geschikt zijn voor de minder taalvaardige kinderen en 20 woorden voor de meer taalvaardige kinderen.
Maak hierbij eventueel gebruik van toetsgegevens of eerdere observaties. Er kan overlap tussen beide groepen woorden zijn. De woorden voor de taalzwakke kinderen (en groep 1) kunt u bijvoorbeeld selecteren uit de makkelijke basiswoorden en de essentiële prentenboekwoorden. De woorden voor de taalvaardige kinderen (en groep 2) kunt u bijvoorbeeld selecteren uit de laatste woorden van de basislijst en de eerste woorden van de verdiepingslijst, en de iets minder relevante woorden van het prentenboek. De meeste woorden moeten onbekend zijn voor de kinderen. Streef ernaar dat de kinderen na een aantal dagen de geselecteerde kernwoorden passief beheersen: begrijpen ze u als u vraagt om de wenkbrauw aan te wijzen? Aan het einde van de cyclus moeten ze de meeste kernwoorden ook actief beheersen: kan het kind de zintuigen zelf benoemen?

Woordenlijsten:

Kernwoorden thema:

Basiswoorden:

- o de duim
- o de knie
- o de tong
- o de lip
- o de knie
- o Er .. uitzien
- o de bril
- o het gezicht
- o voelen
- o horen
- o zien
- o ruiken
- o zout
- o zoet
- o scherp
- o het geluid
- o het lawaai
- o klinken
- o veraf
- o blazen
- o trillen
- o de huid
- o snuffelen
- o stinken
- o proeven
- o de geur
- o de smaak
- o (door)slikken
- o Bot (niet scherp)
- o doof
- o blind
- o dichtbij
- o de verre kijker

Verdiepingswoorden:

- o de kin
- o de elleboog
- o de wenkbrauw
- o de kuit
- o de oksel
- o de pols
- o zuur
- o bitter
- o het zintuig
- o het gevoel
- o het gehoor
- o (toe) wuiven
- o opsnuiven
- o de reuk
- o smaken
- o het verschil
- o ongeveer
- o nogal
- o de pupil

Kernwoorden prentenboek:

- o kwijt
- o verdwenen
- o op zoek gaan naar
- o zoeken
- o een dutje doen
- o lawaai
- o vinden
- o de paniek
- o teruggeven
- o meenemen
- o oprapen
- o de oplossing
- o de speurneus
- o het park
- o de wandeling
- o wandelen
- o het avontuur
- o verstaan
- o de dierenarts
- o de spuit
- o helpen
- o hollen
- o het idee
- o beschaamd
- o wanhopig
- o zonnig
- o rustig
- o slaperig
- o geeuwen
- o gezond
- o de vijver
- o mopperen
- o boos
- o verdrietig
- o het holletje
- o pluizig
- o teleurgesteld
- o tevreden
- o verbaasd
- o glinsteren
- o de medaille
- o hoopvol
- o nauwkeurig
- o vreemd
- o de wandelstok

- Geleerde woorden bijhouden: U kunt in het gezinsportfolio of in een woordenmap bijhouden welke nieuwe woorden de kinderen hebben geleerd. In een woordenmap wordt per kind genoteerd welke kernwoorden het kind actief gebruikt tijdens gesprekken en speelleersituaties, en eventueel welke woorden het kind passief beheerst.
- Verwerkingsactiviteiten bij prentenboek/thema voorbereiden: knutsel- en tekenwerkjes, liedjes, versjes, activiteiten bij de boekenmuur (bijvoorbeeld voorkant van het boek kopiëren om in te kleuren), etc.
- Activiteiten bij de computer voorbereiden: Zet het digitale prentenboek van *Waar zijn mijn oren?* op één of meerdere computers in het lokaal. Zorg voor een digitale camera zodat er tijdens het anker foto's gemaakt kunnen worden. De gemaakte foto's kunnen op de computer gezet worden.
- Gezinsportfolio: Voor alle kinderen maakt u een eigen gezinsportfolio of heen-en-weer-boekje. Dit is een boekje dat heen en weer gaat tussen het kind en de ouders, en de school. U kunt hiervoor het voorbeeld van het gezinsportfolio uit bijlage 7 gebruiken of een eigen versie maken. De kinderen verzamelen een aantal werkjes voor het gezinsportfolio. In het gezinsportfolio is op enkele bladzijdes al voorgedrukt wat de bedoeling is en er zitten lege bladzijdes in waar de kinderen zelf hun werk of een foto hiervan kunnen inplakken. Zowel ouders als leerkrachten kunnen met een portfolio de ontwikkeling van het kind volgen.
- Prentenboek meegeven. Geef kinderen om de beurt een prentenboek mee naar huis zodat ouders het thuis kunnen voorlezen. Zorg voor een boek dat past bij het thema (zie bijlage 6 voor boekentips). Geef eventueel ook een bijpassend voorwerp van de thematafel mee om het verhaal te ondersteunen. Ouders kunnen ook samen met hun kind zelf een boek uit de bibliotheek kiezen. Vraag ouders na het voorlezen een pagina uit het gezinsportfolio in te vullen (zie bijlage 7).
- Leerkrachtvaardigheden. Lees de achtergrondinformatie bij de verschillende leerkrachtvaardigheden in het boek *Interactief taalonderwijs in groep 1 en 2*. Ga eventueel aan de hand van de evaluatie van eerder uitgevoerde thema's na welke vaardigheden u bij het komende thema extra aandacht wilt geven.
- Inrichten speelleeromgeving: Het inrichten van de speelleeromgeving hoeft niet meteen klaar te zijn. Als kleuters kunnen meedenken en meehelpen bij de inrichting gaat een thema nog meer leven in de groep. U kunt hier ook de ouders bij betrekken. Hoofdstuk 9 van het boek *De Taallijn. Interactief taalonderwijs in groep 1 en 2* heeft betrekking op de inrichting van de leeromgeving. Hierin staan veel tips over de verschillende hoeken in het lokaal. De kinderen kunnen tijdens de activiteitencyclus in deze hoeken werken wanneer u met een klein groepje kinderen werkt. Hieronder staan concrete tips voor het inrichten van het lokaal bij de activiteitencyclus *Horen doe je met je ...*

Ideeën voor het inrichten van de speelleeromgeving:

- Boekenhoek, boekenrekje en schrijfhoek. In de boekenhoek kunnen kinderen zelfstandig boekjes bekijken of 'voorlezen'. De boekenhoek is gezellig ingericht met kussens, knuffels, posters en een luie stoel of bank. Zorg ervoor dat in deze hoek voldoende boeken liggen en leg er regelmatig nieuwe boeken neer, zodat de hoek aantrekkelijk blijft voor kinderen. In de hoek staat een boekenrekje waarop enkele (voorgelezen) boeken staan uitgestald. In de schrijfhoek ligt allerlei schrijfmateriaal, zoals stiften, potloden, stempels, magneetletters, papier, krijtbord, etc.
- Boekenmuur. Op de boekenmuur hangen gaandeweg steeds meer tekeningen en knutselwerkjes van de kinderen, woordkaarten, gekopieerde platen uit het boek en andere afbeeldingen die bij het thema aan de orde zijn geweest. Praat regelmatig met enkele kleuters over alles wat er op de boekenmuur hangt of wat er nieuw is. Ook ouders kunnen samen met hun kind praten over het boek en in één oogopslag zien waar de kinderen mee bezig zijn.
- De lettermuur. Op de lettermuur worden de letters op alfabetische volgorde en op ooghoogte van de kinderen gehangen. De kinderen kunnen woordjes en plaatjes met betrekking tot zintuigen bij de juiste beginletter ophangen. Ook de kernwoorden kunnen een plaats krijgen op de lettermuur.
- Hoeken en materialen labelen. Op stroken papier of kaartjes kunnen de namen worden geschreven van de verschillende hoeken (bijvoorbeeld de boekenhoek) en materialen (bijvoorbeeld van de thematafel). Teken waar mogelijk een picto bij het woord.
- Thematafel. Tijdens de introductie van het centrale prentenboek *Waar zijn mijn oren?* wordt een thematafel ingericht met materialen die in het verhaal voorkomen, zoals een plastic peer, plastic oren of een knuffel van de dieren die in het verhaal voorkomen (Rinus Roofvogel, Ekkie Eekhoorn en Snuffel de hond). In de loop van de voorleescyclus wordt deze tafel aangevuld met voorwerpen, afbeeldingen, tekeningen en knutselwerkjes die met het thema en het prentenboek te maken hebben. Richt samen de kinderen deze tafel in. Kinderen kunnen ook zelf materialen voor de thematafel meebrengen of maken. De thematafel dient ter ondersteuning tijdens het voorlezen of vertellen van het prentenboek. Bij de thematafel kunnen de kleuters het verhaal navertellen en naspelen.
- Computerhoek. In de computerhoek kunnen kinderen in tweetallen het centrale prentenboek (digitaal) nog een keer bekijken en beluisteren of de foto's bekijken die tijdens het thema zijn gemaakt.
- Ontdekhoeke. In de ontdekhoeke kan iedere week een andere ontdekeactiviteit rondom 'kijken', voelen', 'luisteren', 'ruiken' en 'proeven' centraal staan. Hierin liggen allerlei materialen rondom een zintuig waarmee kinderen kunnen experimenteren. Introduceer de materialen en activiteiten in de ontdekhoeke en laat kinderen vervolgens zelfstandig in de hoek spelen. Aanvullende suggesties voor materialen en activiteiten zijn te vinden in bijlage 2.
- Appie Aardappel. Appie Aardappel (Mister Potato Head) is een speelgoedfiguurtje dat tijdens de activiteitencyclus gebruikt wordt bij het introduceren van de zintuigen. De ogen, oren, mond, handen en voeten van Appie Aardappel zijn losse onderdelen, die door de leerkracht of kinderen zelf op de juiste plek kunnen worden aangebracht. Deze Mister Potato Head is in veel speelgoedwinkels te verkrijgen. Appie Aardappel krijgt een plaats op de thematafel. Op deze tafel komen de losse onderdelen van Appie te liggen, met daarbij woordstroken met de woorden: het oor, de mond, het oog, de neus, de tong en de huid.

Fase 1 Introductie

Anker

Zien, voelen, horen, ruiken en proeven met Professor Oortjes

Verwerkingsactiviteiten

Brief aan ouders schrijven

Beeldwoordenweb

Leervragen bedenken

Digitale foto's bekijken

Introductie zintuig: zien

Ontdekactiviteiten zien

Gezinsportfolio

Letters en klanken

Terugblik

Anker: Zien, voelen, horen, ruiken en proeven met Professor Oortjes!

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ICT en multimedia, ouderbetrokkenheid

Het anker voor deze cyclus is een ontmoeting met Professor Oortjes. Professor Oortjes kan worden aangekleed met bijvoorbeeld een witte doktersjas, een grote bril en een grijze pruik. Hij vertelt dat hij heel goed kan zien, voelen, horen, ruiken en proeven. Hij laat de kinderen kennis maken met deze zintuigen door ze verschillende proefjes te laten doen tijdens een ontdektocht. In verschillende lokalen, in de gang of in de aula zijn ontdekhoeken ingericht, voor elk van de vijf zintuigen één. De kinderen gaan in groepjes van vier tot vijf kinderen onder begeleiding van een ouder in circuitvorm langs de vijf ontdekhoeken. In elke ontdekhoek kunnen de kinderen bijzondere dingen ervaren en interessante proefjes doen, gedurende ongeveer vijf à tien minuten. Zo ontdekken zij wat zij met hun zintuigen kunnen doen. De nadruk bij het anker ligt op het zelf ontdekken door de kinderen.

Professor Oortjes loopt rond tijdens de ontdektocht en helpt de kinderen bij het uitvoeren van de proefjes. Hij doet proefjes voor, vertelt er iets over en stelt vragen aan de kinderen zoals: *Wat denken jullie dat er zal gebeuren? Wat ruik je? Zie je een verschil? Leg dat eens uit!*

De hulpouders houden de tijd in de gaten en zorgen er voor dat de kinderen na de vastgestelde tijd stoppen bij de betreffende hoek en de ontdektocht vervolgen naar een andere hoek. De inrichting van de ontdekhoeken en de proefjes die de kinderen kunnen doen, staan beschreven bij de voorbereiding van deze cyclus in bijlage 1. In bijlage 2 staan aanvullende ontdekactiviteiten die de kinderen tijdens de cyclus in het eigen lokaal kunnen uitvoeren. In de ontdekhoeken worden enkele werkbladen gebruikt, deze zijn te vinden in bijlage 3.

Tijdens de activiteiten kijkt de leerkracht bij alle groepjes mee en doet ze mee met de activiteiten. Maak ook digitale foto's van de kinderen en de activiteiten die zij ondernemen. Zorg ervoor dat alle kinderen op de foto staan en dat er bij elke ontdekhoek is gefotografeerd. De digitale foto's worden later bij andere activiteiten in de cyclus gebruikt.

Verwerkingsactiviteiten

Brief aan ouders schrijven over het thema

Speerpunten: beginnende geletterdheid, ouderbetrokkenheid

De kinderen schrijven mee aan een brief voor hun ouders (zie Bijlage 4 voor een voorbeeld). In deze brief worden ouders geïnformeerd over het thema *Horen doe je met je....* Onderaan de brief is er ruimte voor een persoonlijke toevoeging van het kind. Dit kunnen (gestempelde) woorden zijn die bij het thema horen, namen van ouders, de eigen naam of (begin)letters van het kind, of een tekening of plaatjes bij het thema. In het gezinsportfolio wordt aan ouders de suggestie gedaan om deze brief met persoonlijke toevoeging van hun kind in te plakken in het gezinsportfolio.

Beeldwoordenweb

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

❖ Taalzwakke kinderen (of groep 1)

Maak samen met een klein groepje kinderen een beeldwoordenweb rondom het thema lichaam. Gebruik bijvoorbeeld een stuk behang en teken hier een lichaam op of laat kinderen op het behang liggen en teken de omtrek. Schrijf bovenaan het woord *Lichaam*. Laat kinderen vervolgens de verschillende lichaamsdelen benoemen of benoem ze zo nodig zelf. Teken de oren, ogen, neus, etc. in het lichaam, of plak foto's erbij.

❖ Taalsterke kinderen (of groep 2)

Maak samen met de kinderen een beeldwoordenweb over zintuigen. Bespreek met de kinderen wat ze hebben gedaan tijdens de ankeractiviteit en wat ze al weten over zintuigen. Schrijf in het woordenweb op wat de kinderen bedenken. Er komen ook tekeningen of foto's in het woordenweb, zodat de kinderen kunnen 'lezen' wat er staat. Zorg er voor dat alle kernwoorden van het thema zintuigen zo veel mogelijk aan bod komen. Vragen die u kunt stellen om het gesprek op gang te brengen zijn:

- *Wat hebben jullie gedaan met Professor Oortjes?*
- *Hoe zag het eruit/voelde/rook/smaakte dat?*
- *Wat voor een geluid hoorde je?*

Na afloop kunnen de kinderen op zoek gaan naar bijbehorende plaatjes in tijdschriften, folders of kranten, deze prikken of knippen ze uit en plakken ze bij het beeldwoordenweb. Eventueel is dit ook een leuke activiteit voor de ouders om dit samen met hun kind thuis te doen.

Samen leervragen bedenken

Speerpunten: mondelinge taal, beginnende geletterdheid

De kinderen kunnen in het (beeld)woordenweb goed zien welke zintuigen er zijn. Bespreek samen met de kinderen of ze nog vragen hebben over zintuigen. Als de kinderen moeite hebben met het bedenken van vragen, kunt u het voordoen door zelf hardop te komen tot een leervraag. Stimuleer de kinderen tot het stellen van vragen en het zoeken naar antwoorden. Schrijf alle vragen op in een schrift, op een flap of digitaal schoolbord. De flap kan worden opgehangen op de themamuur. U kunt ervoor kiezen om andere leervragen te bedenken voor/met de kinderen in groep 1 en de kinderen in groep 2. Wanneer de kinderen zelf geen vragen kunnen bedenken, kunt u dit verder stimuleren door kleine voorwerpen mee te nemen, zoals een bril. Door hierover te praten komen kinderen op nieuwe vragen. Als kinderen een antwoord weten, wordt dat erbij gezet. De vragen die nog niet beantwoord zijn, komen in fase 4 terug.

Digitale foto's van het anker bekijken

Speerpunten: mondelinge taal, ICT en multimedia

In kleine groepjes bekijken de kinderen op de computer de foto's van het anker met Professor Oortjes. De foto's kunnen ook in een PowerPointpresentatie worden gezet, waaraan eventueel geluiden kunnen worden toegevoegd. U kunt inspreken wat er op de foto te zien is. Dit kan een kernwoord zijn ('het oor') of een korte beschrijving van wat er gebeurt ('Professor Oortjes kijkt door een verrekijker'). De kinderen kunnen dan tijdens het bekijken van de foto's op luidsprekertjes klikken en de woorden of beschrijvingen horen.

Voer een gesprek met de kinderen over de foto's. Schep hierbij voldoende ruimte voor de kinderen door open vragen te stellen, stiltes te laten vallen en luisterresponsen te geven. Voorbeelden van zulke vragen zijn:

- *Wat deden jullie daar?*
- *Lukte dat wel, hoe ging dat?*
- *Waar heb je doorheen gekeken?*
- *Wat zag je toen? Vertel er eens over!*

Introductie zintuig: zien

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Voor deze activiteit wordt gebruik gemaakt van 'Mister Potato Head', als u deze niet tot uw beschikking heeft kunt u 'Appie Aardappel' ook tekenen op het bord of een grote flap.

Voer met alle kinderen een gesprek over *zien*. U kunt een spel met de kinderen doen om ze te laten ervaren wat zien is. Een kind wordt geblinddoekt en krijgt de opdracht om bijvoorbeeld naar de kast te lopen en daar een boek te pakken. De andere kinderen helpen het geblinddoekte kind door het geven van verbale aanwijzingen. Dit spel kan worden herhaald door een aantal kinderen te blinddoeken.

Na het spel introduceert u Appie Aardappel. Appie kan niet zien, niet horen, niet voelen, niet ruiken en niet proeven, want hij heeft geen lichaamsdelen voor deze zintuigen!

Vraag aan de kinderen wat Appie nodig heeft om te kunnen zien en bevestig de ogen op Appie. Teken een 'kale' Appie Aardappel (dus zonder ogen,neus, handen, enz) op een grote flap waarop een kind de ogen mag tekenen. De flap blijft gedurende de activiteitencyclus in de klas hangen, zodat er steeds meer zintuigen bij getekend kunnen worden. U kunt het versje van Appie Aardappel gebruiken (zie bijlage 5). Praat vervolgens met de kinderen over zien. Het spel met de blinddoek en Appie Aardappel kunnen aan de orde komen. Let er op dat u de bijdrage van de kinderen doorspeelt naar de andere kinderen. Voorbeelden van vragen om het gesprek op gang te brengen zijn:

- *Wat heb je dus nodig om te kunnen zien?*
- *Hoe is het als je niet kunt zien?*
- *Dennis zegt dat hij het niet fijn vond dat hij niets zag, vond jij dat ook Tim?*

Andere suggesties voor gezamenlijke activiteiten rondom het zintuig zien zijn te vinden in bijlage 2.

Ontdekactiviteiten zien

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Tijdens de introductieactiviteit hebben de kinderen gezamenlijk met de leerkracht een spel gedaan rondom het zintuig zien. Nu gaan kinderen in kleine groepjes aan de slag met ontdekactiviteiten rondom dit zintuig. In de klas zijn een aantal brillen met verschillende sterktes aanwezig. Zorg voor plaatjes die de kinderen kunnen bekijken met de verschillende brillen. Stimuleer de kinderen iets uit te proberen, zoals verweg (naar buiten kijken) en kleine plaatjes bekijken. Laat de kinderen voorspellen wat ze zullen zien. Vervolgens zetten de kinderen de brillen op en ze bespreken met u hoe goed ze kunnen zien door de bril en wat het verschil is tussen de brillen. U doet af en toe

prikkelende uitspraken om het gesprek op gang te brengen tussen kinderen en uzelf en kinderen onderling. Voorbeelden van prikkelende uitspraken zijn:

- *Dat ziet er gek uit door deze bril!*
- *Nu kan ik helemaal niets zien!*
- *Kun jij goed zien door deze bril? Kun je zelfs de vogel op het dak buiten zien?*

Suggesties voor andere ontdekactiviteiten zijn te vinden in bijlage 2. Deze activiteiten kunnen tevens worden gedaan in de ontdekhoek van Professor Oortjes. Eventueel kan Professor Oortjes zelfs nog een keer komen helpen.

Gezinsportfolio

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

De kinderen tekenen, stempelen of schrijven (samen met de leerkracht) in het gezinsportfolio over het anker met Professor Oortjes of over Appie Aardappel. Ze kunnen bijvoorbeeld Appie Aardappel natekenen of een foto van de ankeractiviteit inplakken, waarbij ze iets over het zintuig zien tekenen of stempelen. U kunt in het portfolio ook een foto van het kind plakken die is gemaakt tijdens het bezoek van Professor Oortjes. Praat met de kinderen over wat er in het gezinsportfolio komt. Laat de kinderen zo veel mogelijk zelf aan het woord en stel alleen als het nodig is enkele open vragen. In het gesprek met de kinderen let u er op dat u de uitspraken van kinderen impliciet corrigeert, door de uiting correct te herhalen. Als een kind bijvoorbeeld zegt *Op deze foto kijkte ik door een bril*, reageert u met *Oh, keek jij door een bril?*

Activiteiten met letters en klanken

Speerpunten: beginnende geletterdheid

Selecteer een letter die centraal staat gedurende de activiteencyclus, bijvoorbeeld de 'K' van kijken. Kies uit één van onderstaande activiteiten om samen met de kinderen te oefenen met deze letter:

Lettermuur:

Hang de letter met een plaatje op de lettermuur. Verzin samen met de kinderen meer woorden die beginnen met een 'k'. Schrijf deze woorden op. Er kan door de kinderen een tekening of plaatje bij worden geplakt. Daarna kan het woord op de lettermuur onder de letter worden gehangen.

Beeldwoordenweb:

Maak samen met een klein groepje kinderen een beeldwoordenweb rondom de centrale letter. Gebruik bijvoorbeeld een stuk behang en teken hier in het midden de letter op, of schrijf groot een woord dat met de letter begint. Laat kinderen vervolgens meer woorden verzinnen die met dezelfde letter beginnen. Schrijf de woorden die kinderen noemen erbij en herhaal ze tijdens het schrijven.

Na afloop gaan kinderen op zoek naar bijbehorende plaatjes in tijdschriften, folders of kranten, knippen/prikken deze uit en plakken ze bij het beeldwoordenweb. Eventueel is dit ook een leuke activiteit voor de ouders om dit samen met hun kind thuis te doen.

Letters met lijven:

Laat een paar kinderen zo op de grond gaan liggen zodat ze de letter vormen. Dat kan de letter zijn die centraal staat in de activiteencyclus of andere letters zoals de begin letters van de kinderen. Misschien zijn er kinderen die kunnen vertellen/raden hoe de kinderen moeten gaan liggen. Maak foto's van deze letters van lijven.

Terugblik

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Reflecteer samen met de kinderen op de werkjes die ze hebben gemaakt. Alle werkjes worden in een kring gelegd en enkele ervan worden besproken. U gaat een gesprek aan met de kinderen en zorgt ervoor dat iedereen zich veilig voelt en durft te praten.

Bescherm de beurt van het kind dat aan het woord is en betrek de wat stillere kinderen in het gesprek door hen een gerichte open vraag te stellen of de bijdrage van een ander aan hen door te spelen. Zorg ervoor dat tijdens het gesprek aandacht is voor zowel het product als het proces. Vragen die ze kan stellen zijn:

- *Vertel eens, wat heb jij gedaan?*
- *Hoe heb je het aangepakt? Wat heb je eerst gedaan, wat daarna...?*
- *Ik zie hier...*
- *Wat vond je ervan om dit te doen?*
- *Robert vindt deze tekening het mooiste. Welke vind jij het mooiste, Dirk?*

Fase 2 Interactief voorlezen

In deze fase komen de kinderen door het prentenboek tot meer verdieping. Interactief voorlezen is een belangrijk onderdeel van deze fase. U start deze fase met het introduceren van het prentenboek en de bijbehorende kernwoorden aan de taalzwakke kinderen (pre-teaching). Bij het voorlezen in de grote kring zullen deze kinderen van de voorkennis profiteren.

Startactiviteiten

Pre-teaching: introductie prentenboek in de kleine kring
Introductie prentenboek in grote kring

Verwerkingsactiviteiten

De thematafel inrichten
Lettermuur
Prentenboek voorlezen: wie-waar-wat-picto's
Prentenboek voorlezen: volgen van de verhaallijn
Activiteit verhaallijn
Kernwoorden schrijven of stempelen
Introductie zintuig: voelen
Ontdekactiviteiten voelen
Gesprek: voelen met Ekkie Eekhoorn
De verhalen dobbelsteen
Portfoliogesprek

Startactiviteiten

Pre-teaching in de kleine kring (taalzwakke kinderen)

Speerpunten: woordenschat, beginnende geletterdheid

Kies een introductie uit de twee volgende suggesties:

1. Prentenboek verkennen
2. Prentenboek vertellen in de eigen taal

Introductie 1: Prentenboek verkennen

U verkent het prentenboek *Waar zijn mijn oren?* in de kleine kring met de minst taalvaardige kinderen. Bekijk samen de voor- en achterkant en de illustraties van het prentenboek en bespreek de kernwoorden. U zorgt dat er ruimte is voor reactie en interactie. Lees het prentenboek nog niet voor, maar bespreek met de kinderen wat er op de platen is te zien. Op de thematafel liggen allerlei voorwerpen en afbeeldingen van kernwoorden die in het boek aan de orde komen, zoals een medaille, een wandelstok en een peer of een hond in de vorm van een knuffel. Gebruik de voorwerpen op de thematafel om kernwoorden te visualiseren. Sommige kernwoorden kunt u voordoen, zoals *geeuwen* en *verdrietig*.

Introductie 2: Prentenboek vertellen in de eigen taal

Een leerkracht of assistent, óf een leerling uit groep 6, 7 of 8 vertelt het verhaal *Waar zijn mijn oren?* in de eigen taal aan een groepje van één tot drie kleuters. Hij/zij gaat daarbij in op moeilijke woorden en begrippen en controleert of de kleuters het verhaal in de eigen taal begrijpen. U of de eigen leerkracht geeft de 'voorlezer' tips mee, bijvoorbeeld:

Prentenboek vertellen in moedertaal

1. Zorg dat je het verhaal goed kent, schrijf het eventueel in je eigen woorden, in je moedertaal op.
2. Ga zo zitten dat de kleuter goed mee kan kijken.
3. Vertel het verhaal spannend en praat met de kleuters over de plaatjes.
4. Vraag aan het eind: *Welke bladzijde vond jij het leukst?* Zoek deze bladzijde samen op en praat erover.

Als aanvulling op de introductie kunt u het prentenboek meegeven aan de ouders, zodat zij het kunnen voorlezen of in hun eigen taal kunnen vertellen.

Introductie prentenboek in de grote kring

Speerpunten: woordenschat, beginnende geletterdheid

U introduceert het prentenboek *Waar zijn mijn oren?* in de grote kring (met zowel taalzwakke als taalsterke kinderen). Bespreek de voorkant en de achterkant van het boek met de kinderen. Wijs de titel aan en lees deze voor. U vraagt de kinderen of ze nu weten waar het verhaal over gaat. Ook noemt u de auteur(s) en illustrator van het boek en legt uit dat deze mensen het boek hebben gemaakt. Bij het bespreken van het boek laat u de kinderen aan de hand van illustraties voorspellen wat er in het verhaal gaat gebeuren aan de hand van de volgende vragen:

- *Waar denken jullie dat het verhaal over gaat?*
- *Waarom denk je dat?*

U kunt opschrijven wat de kinderen hebben voorspeld.

Lees hierna het boek letterlijk voor. Tijdens het voorlezen verduidelijkt u de kernwoorden die u heeft gekozen door voorwerpen te laten zien of door middel van uitbeelden of uitleggen met behulp van concrete voorwerpen, illustraties of foto's, of voordoen. Geef de kinderen steeds de ruimte om te reageren op het verhaal of op de prenten. Ook stimuleert u de kinderen om op elkaar te reageren. Na het voorlezen van het prentenboek kunt u samen met de kinderen kijken of de voorspellingen kloppen.

Verwerkingsactiviteiten

De thematafel inrichten

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ouderbetrokkenheid

Op de thematafel zijn allerlei voorwerpen en figuren uit het prentenboek *Waar zijn mijn oren?* uitgestald. De kinderen bedenken samen met u hoe de thematafel kan worden uitgebreid. Er kunnen bijvoorbeeld knuffels of handpoppen van de hoofdpersonen worden gebruikt (een hond, een muis) of de hoofdpersonen kunnen worden nagemaakt van klei of wc-rolletjes. Er kan een park worden gemaakt met de boom en de vijver. De kinderen vertellen wat deze materialen te maken hebben met het verhaal. U stimuleert de kinderen om gebruik te maken van de kernwoorden of vult de kinderen hierbij zonedig aan. De kinderen kunnen zelf ook materialen van thuis meenemen voor de thematafel. 's Ochtends bij het binnenkomen, leggen de kinderen hun meegebrachte materialen samen met hun ouders op de thematafel. Ze kunnen dan aan hun ouders vertellen wat er allemaal te zien is op de thematafel.

U leest het verhaal voor, zodat de kinderen het verhaal na kunnen spelen met de materialen van de thematafel. Ook kunnen ze eigen varianten op het verhaal bedenken. Schrijf in de woordenmap welke woorden de kinderen actief gebruiken.

Lettermuur

Speerpunten: woordenschat, beginnende geletterdheid

Schrijf de kernwoorden ieder apart op een strook papier. Bij de woordstroken plakken de kinderen plaatjes en tekeningen. Samen met u gaan de kinderen op zoek naar de beginletters van de kernwoorden, zodat de woorden bij de juiste letter op de lettermuur kunnen worden gehangen. Zo kunnen de leerlingen de woorden steeds zien.

Prentenboek voorlezen in kleine kring: wie-waar-wat-picto's

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

Bij de tweede keer voorlezen van het verhaal in de kleine kring stelt u een aantal vragen om het verhaal terug te halen. Schrijf de antwoorden van de kinderen kort op een flap, met behulp van pictogrammen.

Over wie gaat het verhaal?

Waar speelt het verhaal zich af?

Wat gebeurt er in het verhaal? Wat is het probleem?

Als de kinderen iets niet meer zeker weten zegt u dat u het verhaal nog een keer gaat voorlezen en de antwoorden daarna achter de picto's zal opschrijven. Nadat het boek een tweede keer is voorgelezen, bespreekt u het probleem in het boek en praat er samen met de kinderen over hoe dit werd opgelost.

Prentenboek voorlezen in de grote kring: volgen van de verhaallijn

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

Lees het verhaal voor in de grote kring. Besteed hierbij extra aandacht aan de verhaallijn. Voordat u het verhaal voorleest, stelt u een luistervraag die de kinderen stimuleert om na te denken over bepaalde gebeurtenissen in het verhaal, bijvoorbeeld:

- *Waarom schrok Sappie zo toen hij wakker werd?*
- *Wie hielp Sappie met het zoeken naar zijn oren?*
- *Waarom kon Opa Muis niet meer zo goed horen?*

U kunt ook op plaatsen in het verhaal stoppen met voorlezen en de kinderen laten voorspellen hoe het verhaal verder zal gaan. U kunt dan bijvoorbeeld vragen:

- *Zal Sappie het broodje lekker vinden?*
- *Wat zal Sappie gaan doen in het park?*
- *Wat zal Sappie gaan doen als hij wakker wordt?*
- *Zal Sappie zijn oren weer vinden?*

Activiteiten met de verhaallijn

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid, ICT en multimedia

Om de kinderen te laten oefenen met de verhaallijn van het verhaal kunt u kiezen uit de volgende activiteiten:

Platen op volgorde leggen:

Kopieer de prenten uit het prentenboek. Na het voorlezen hangen de kinderen de platen met hulp van de leerkracht in de goede volgorde op de boekenmuur. De kinderen mogen vertellen wat er gebeurt op de plaat die ze ophangen.

Deze activiteit kan zowel in kleine als grote kring worden uitgevoerd.

De verhalen dobbelsteen:

U heeft hierbij een grote dobbelsteen nodig, met op elke kant een plaatje van een van de karakters uit het prentenboek, zoals Sappie, Ekkie Eekhoorn, Rinus Roofvogel, Snuffel, Opa Muis en de dierenarts. De kinderen mogen met de dobbelsteen rollen. De kinderen spelen het karakter na wat bovenop komt.

Digitaal prentenboek:

De kinderen bekijken en beluisteren in twee- of drietallen het geanimeerde prentenboek van *Waar zijn mijn oren?* op de computer, al dan niet onder begeleiding. Als u meekijkt kunt u met de kinderen bespreken wat er in het prentenboek gebeurt.

Kernwoorden schrijven of stempelen

Speerpunten: woordenschat, beginnende geletterdheid

De kinderen kunnen de kernwoorden uit het boek nastempelen, naschrijven of tekenen. Ze gebruiken daarbij de voorbeelden van de kernwoorden op de lettermuur.

De bladzijdes uit het prentenboek worden gekopieerd. De kinderen knippen woorden uit de tekst en plakken die bij de plaatjes of bij zelf gemaakte tekeningen van Sappie Peer. Ze mogen er ook zelf woorden of letters bijschrijven.

Introductie zintuig: voelen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

U voert met alle kinderen een gesprek over voelen. Hierbij betreft u het anker met Professor Oortjes (*Wat hebben de kinderen toen gevoeld?*) en het prentenboek *Waar zijn mijn oren?* Bespreek met de kinderen wat Sappie voelde toen hij zijn hand in de boom stak. U heeft een voeldoos gemaakt met daarin verschillende materialen (bijvoorbeeld een knuffel, een broodje, een bril en een peer). Laat alle kinderen in de voeldoos voelen en vertellen wat ze hebben gevoeld. Om het gesprek op gang te brengen, kunt u enkele open vragen stellen aan de kinderen. Voorbeelden van open vragen zijn:

- *Wat voel je?*
- *Hoe voelt dat? Waar lijkt het op?*

Vraag aan de kinderen wat je nodig hebt om te kunnen voelen. Benadruk hierbij dat je niet alleen met je handen, maar met heel je huid voelt. U wijst op de huid van Appie Aardappel en bevestigt de handen op Appie. Nu kan Appie niet alleen zien, maar ook

voelen! Op de grote flap met de tekening van Appie Aardappel worden de handen getekend. U kunt het versje van Appie herhalen. Andere suggesties voor activiteiten rondom het zintuig voelen staan in bijlage 2.

Ontdekactiviteiten voelen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Tijdens de introductieactiviteit van het zintuig voelen hebben de kinderen een spel gedaan rondom het zintuig voelen. Nu gaan kinderen in kleine groepjes aan de slag met ontdekactiviteiten rondom het zintuig voelen. U zorgt voor kwastjes met zachte haren (penseeltjes). Hiermee kunnen kinderen ontdekken waar ze allemaal mee kunnen voelen. Laat de kinderen voorspellen waarmee ze het beste kunnen voelen: hun handen, hun voeten, hun buik, hun wang of hun lippen. Vervolgens gaan de kinderen met de kwastjes zachtjes over hun handen, voeten, buik, wang en lippen. U vraagt hen waarmee ze het beste kunnen voelen. Sommige kinderen ontdekken dat ze het beste kunnen voelen met hun lippen. Om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren is het belangrijk dat u af en toe uw handelingen verwoordt. Terwijl u het kwastje over uw wangen veegt kunt u bijvoorbeeld zeggen: *Nu beweeg ik met het kwastje over mijn wangen, doen jullie dat ook eens!*

Suggesties voor andere ontdekactiviteiten zijn te vinden in bijlage 2. Deze activiteiten kunnen tevens worden gedaan in de ontdekhoek van Professor Oortjes. Eventueel kan Professor Oortjes nog een keer komen helpen.

Gesprek: voelen met Ekkie Eekhoorn (digitaal prentenboek)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ICT en multimedia

Met een klein groepje kinderen voert u een gesprek over voelen. U betreft hierbij het verhaal van Sappie Peer door te vragen wat hij voelde in de boom. Laat het digitale prentenboek van *Waar zijn mijn oren?* zien aan de kinderen. U zet de dvd af en toe op pauze om met de kinderen te bespreken wat er in het verhaal gevoeld werd. Let er op dat u de uitingen van kinderen aanvult, en daarbij impliciet corrigeert. Als een kind bijvoorbeeld zegt *En toen is Sappie naar de bakker geloopt!* kunt u antwoorden *Oh, is Sappie naar de bakker gelopen?* Laat de kinderen zelf vertellen over wat Sappie voelde, maar stimuleer hen ook te vertellen wat ze zelf wel eens hebben gevoeld. Stel hierbij vragen als:

- *Hoe voelde Ekkie Eekhoorn aan?*
- *Heb je zelf wel eens iets heel zachts gevoeld? Of iets heel stekeligs?*

Portfoliogesprek: terugblik

Speerpunten: mondelinge taal

In de kleine kring bekijkt u met enkele kinderen hun zelfgemaakte producten en bespreekt deze. De kinderen bespreken ook elkaars werk. Enkele dingen worden ingeplakt in het portfolio. Vragen die u kunt stellen zijn:

- *Op welk werkje ben je trots?*
- *Wat vond je moeilijk/makkelijk aan dit werkje?*
- *Welk werkje wil je inplakken? Waarom?*
- *Wil je er nog iets bij schrijven?*
- *Wat vind je van het werkje van ...?*

Fase 3 Werken met verhalen

In deze fase staan verhaallijnen van verschillende boeken centraal. U leest nieuwe boeken voor en kinderen maken zelf verhalen, waarin ze de kernwoorden op een actieve wijze gebruiken. Plezier beleven aan verhalen in boeken staat voorop in deze fase.

Startactiviteit

Nieuwe boeken voorlezen

Verwerkingsactiviteiten

Boekenmuur uitbreiden

Werken met verhalen

Verhalen vertellen

Introductie zintuig: horen

Ontdekactiviteiten horen

Leervragen beantwoorden

Portfoliogesprek

Startactiviteit

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

Nieuwe boeken voorlezen

U introduceert verschillende boeken die te maken hebben met het thema zintuigen (zie bijlage 6 voor een boekenlijst). Dit kunnen boeken zijn over het thema, boeken met gedichtjes, liedjes, informatieboeken en zelfleesboeken. De boeken krijgen een vaste plaats in het lokaal, bijvoorbeeld op het boekenrekje in de leeshoek. Samen met de kinderen kiest u een boek uit. Dit kan een verhalend boek, een prentenboek of een informatief boek zijn. Dit boek wordt voorbesproken, de kaft wordt bekeken en u leest het interactief voor. U bespreekt met de kinderen waarom zij voor dit boek hebben gekozen. Verder kunt u vragen: *Lijkt het boek op het boek van Sappie Peer? Waar zal dit boek over gaan?* Schrijf de vergelijkingen en de voorspellingen op. Na het voorlezen van het boek bespreekt u met de kinderen of de vergelijkingen en voorspellingen klopten. In de komende dagen kunnen op deze manier verschillende verhalende prentenboeken of informatieve boeken worden voorgelezen, waarbij steeds relaties worden gezocht met het centrale prentenboek.

Verwerkingsactiviteiten

Boekenmuur uitbreiden

Speerpunten: woordenschat, beginnende geletterdheid

De kinderen maken een werkje dat aan de boekenmuur toegevoegd kan worden. Bijvoorbeeld: Sappie is zijn oren kwijt, en de kinderen maken nieuwe oren voor Sappie. Ze kunnen oren tekenen of uitprikken of plakken. Laat de kinderen vertellen waarom ze denken dat Sappie weer goed kan horen met de nieuwe oren. Alle nieuwe oren komen bij de boekenmuur te hangen.

Activiteiten bij werken met verhalen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

Tekenen met Sappie:

Alle kinderen krijgen een tekenvel met een 'kale' versie van Sappie Peer. U heeft een peer getekend en deze gekopieerd voor alle kinderen. Sappie heeft nog geen lichaamsdelen waarmee hij kan horen, zien, voelen, proeven en ruiken. U bekijkt samen met de kinderen de platen van *Waar zijn mijn oren?* Samen loopt u het verhaal door, waarbij de kinderen de 'lichaamsdelen' tekenen die in het verhaal aan bod komen. Wijs de kinderen er op wanneer er een zintuig in het verhaal voorkomt, bijvoorbeeld *Kijk, Sappie ruikt hier de heerlijke geur van een broodje. Dus tekenen we waarmee Sappie kan ruiken en dat is de neus.* De kinderen tekenen ook wat Sappie allemaal ziet, hoort, voelt, proeft en ruikt. Bijvoorbeeld wanneer Sappie Peer de eenden een liedje hoort kwaken met zijn oren kunnen de kinderen oren en eendjes tekenen. U stimuleert dit proces door vragen te stellen zoals:

- *Wat deed Sappie daar?*
- *Wat rook hij?*
- *Waarmee rook hij?*
- *Wat zag Sappie daar?*
- *Wat voelde hij toen hij zijn hand in de boom stak?*

Nieuwe titels verzinnen:

De kinderen verzinnen nieuwe titels voor het boek *Waar zijn mijn oren?* Stimuleer de kinderen om na te denken over titels en om daarover met de andere kinderen te praten. De titels die de kinderen noemen kunt u opschrijven, waarna de kinderen er een mooie titelpagina bij tekenen.

U kunt zelf al een paar mogelijke titels voorbereiden, zoals *Opa muis is doof*, of *sappie peer gaat op zoek*. Bespreek met de kinderen waarom ze die titel mooi vinden en waarom die goed past bij het boek.

Zelf boeken lezen:

In de boekenhoek kunnen de kinderen zelf verschillende boeken 'lezen' of bekijken die te maken hebben met het thema zintuigen. Voorbeelden van dergelijke boeken zijn *Zien, voelen, ruiken, proeven en horen met Nijntje* van Bruna of *De vijf zintuigen* van Tullet. Deze en andere boeken over zintuigen staan vermeld in bijlage 6. U gaat er regelmatig bij zitten en leest het boek met de kinderen mee. Samen praten de kinderen over de boeken. Zo nodig stelt u een vraag, bijvoorbeeld:

- *Wat ben je aan het lezen?*
- *Wat gebeurt er in het boek denk je?*
- *Welke bladzijde vind je het mooist?*

Verhalen vertellen

Speerpunten: mondelinge taal, beginnende geletterdheid

U vertelt een verhaal van een paar minuten over iets wat met zintuigen te maken heeft. U zit hierbij op een speciale vertelstoel. De vertelstoel staat op een vaste plek in het lokaal. De stoel kan versierd zijn, er kan een spotje op de stoel gericht zijn of er brandt een klein lampje bij de stoel. Het verhaal dat u vertelt, gaat bijvoorbeeld over proeven. u vertelt bijvoorbeeld dat u bij een vriendin ging eten en dat u allerlei hapjes ging proeven die uw vriendin had gemaakt. Sommige hapjes zagen er heerlijk uit, maar... (ze waren bijvoorbeeld keihard of uw vriendin had u gefopt: er zat shampoo op in plaats van slagroom). U zorgt ervoor dat het verhaal spannend is opgebouwd met veel details en dat het een clou heeft. Daarna zijn de kinderen aan de beurt: een kind vertelt op de vertelstoel zijn eigen verhaal. Bespreek het verhaal kort na. U kunt het gesprek beginnen door vragen te stellen als:

- *Vonden jullie het verhaal spannend?*
- *Wat gebeurde er?*
- *Hebben jullie ook wel eens zoiets meegemaakt? Vertel er eens over!*

Herhaal het verhalen vertellen regelmatig: elke dag vertelt u een kort verhaal over een ander zintuig. Daarna vertelt een kind (of enkele kinderen) een verhaal. Aan het eind van de week zijn alle zintuigen aan de orde geweest en heeft ieder kind een verhaal verteld. Als er kinderen zijn die niet goed weten wat ze kunnen vertellen helpt u hen op gang door bijvoorbeeld te vragen:

- *Heb je wel eens bij iemand anders gegeten (vriendje, oppas, oma) en vond je het lekker?*
- *Vond je het lekkerder dan thuis?*
- *Mocht je eerst proeven of je het lekker vond?*
- *Hoe ging dat?*

De kinderen die niets over zintuigen weten te vertellen mogen ook een ander verhaal vertellen.

Introductie zintuig: horen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

U voert met alle kinderen een gesprek over horen. U kunt een spel met de kinderen doen om ze te laten ervaren wat horen is en wat je daar voor nodig hebt. Ergens in het lokaal is een voorwerp verstopt dat geluid maakt, bijvoorbeeld een kleine radio, een tikkende wekker of speelgoed dat geluid maakt. Als u het voorwerp verstopt, wacht er steeds een groepje kinderen op de gang. Dit groepje kinderen krijgt een watje of oordopje in één oor. Als de kinderen binnenkomen, horen ze wel het geluid, maar kunnen ze niet goed plaatsen waar het vandaan komt. Als ze even hebben geluisterd, mogen ze met beide oren luisteren. Nu horen ze wel waar het geluid vandaan komt en kunnen ze het voorwerp zoeken. Deze activiteit kan ook buiten worden uitgevoerd. Andere suggesties voor gezamenlijke activiteiten rondom het zintuig horen zijn te vinden in bijlage 2. Naar aanleiding van de introductieactiviteit vraagt u aan de kinderen wat je nodig hebt om te kunnen horen en bevestigt de oren op Appie Aardappel. Nu kan Appie niet alleen zien en voelen, maar ook horen! Op de grote flap met de tekening van Appie Aardappel worden de oren getekend. U kunt het versje van Appie herhalen.

Ontdekactiviteiten horen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Tijdens de introductieactiviteit van het zintuig horen hebben de kinderen een spel gedaan rondom het zintuig horen. Nu gaan kinderen in kleine groepjes aan de slag met ontdekactiviteiten rondom het thema horen. Zorg voor dichte potjes waarin verschillende voorwerpen zitten, zodat een geluidenpot ontstaat. In de potjes zit bijvoorbeeld een belletje, suiker, rijst of een bouwsteentje. Van iedere geluidenpot zijn er twee exact hetzelfde. Deze geluidenpotten bevatten dus hetzelfde voorwerp en klinken daardoor hetzelfde als je ermee schudt. Onder deze potten zet u eenzelfde gekleurde stip. Wanneer een kind met een pot rammelt, hoort hij een bepaald geluid. De kinderen moeten de geluidenpotten die hetzelfde klinken naast elkaar zetten. Aan het einde kijken zij aan de onderkant van de potten of deze dezelfde kleur stip hebben. Suggesties voor andere ontdekactiviteiten zijn te vinden in bijlage 2. Deze activiteiten kunnen tevens worden gedaan in de ontdekhoek van Professor Oortjes. Eventueel kan Professor Oortjes nog een keer komen helpen.

Leervragen beantwoorden

Speerpunten: mondelinge taal, beginnende geletterdheid, ICT en multimedia

Bekijk samen met de kinderen op het digitaal schoolbord, of op de flap op de themamuur welke leervragen de kinderen in fase 1 hadden bedacht. Bespreek samen hoe je een antwoord op deze vragen kunt vinden: je kunt in boekjes kijken, een film bekijken, zelf proefjes doen, of het aan iemand vragen die hier meer van af weet. Samen wordt in boekjes gekeken, of daar het antwoord van de vragen te vinden is. U schrijft de antwoorden die ze vinden achter de vragen. Sommige vragen kunnen de kinderen thuis aan hun ouders stellen. Ze krijgen de vraag op een briefje mee naar huis, zodat ze de vraag niet vergeten. Als een kind de volgende dag het antwoord heeft, komt ook dit antwoord achter de vraag te staan. Aan het einde van de cyclus zijn de meeste vragen beantwoord.

Op sommige vragen is geen antwoord te geven. Deze vragen bespreekt u in kleine groepjes, en kunnen de kinderen samen allerlei oplossingen aandragen. In de loop van het thema kunnen nieuwe leervragen bij de kinderen opkomen, die ze vervolgens weer proberen te beantwoorden (zie ook volgende fase).

Portfoliogesprek: portfolio mee naar huis

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

De kinderen nemen het gezinsportfolio mee naar huis. U spreekt met de kinderen of ouders af wanneer het weer mee terug naar school moet worden genomen. In het portfolio zitten al een paar werkjes die de kinderen op school hebben gemaakt. Aan de ouders wordt gevraagd iets te schrijven of te plakken in het portfolio. Op de eerste pagina van het portfolio staan hiervoor suggesties.

Als het gezinsportfolio weer terug is op school, kunnen de kinderen in de kring vertellen en laten zien wat er in het portfolio is geplakt en wat er door de ouders is bijgeschreven. Gespreksonderwerpen kunnen zijn:

- *Zijn er kinderen die iets in het portfolio hebben geplakt over een zintuig?*
- *Hebben de ouders of het kind zelf er iets bijgeschreven?*

U probeert de kinderen te betrekken bij elkaars werk door hardop te zeggen wat u denkt en te vragen wat andere kinderen daarvan vinden. Houd er rekening mee dat kinderen die nog niets over het portfolio verteld hebben nu aan de beurt komen. Bespreekt het gezinsportfolio ook met de ouders, bijvoorbeeld bij het binnenkomen of ophalen van de kinderen.

Fase 4 Werken met leervragen

In deze fase voeren de kinderen verschillende onderzoeken uit aan de hand van leervragen, met als doel het uitbreiden en verdiepen van de kennis over het thema zintuigen. De kinderen gebruiken alle zintuigen bij het onderzoeken. De moeilijkheidsgraad van de activiteiten varieert. De kinderen doen zelf onderzoek in vijf stappen:

Stap 1: Observeren, beschrijven en vastleggen

Stap 2: Leervragen bedenken

Stap 3: Antwoorden zoeken

Stap 4: Resultaten van het onderzoek vastleggen

Stap 5: Onderzoek voortzetten in onderzoekshoek

Startactiviteit

Lekker!

Verwerkingsactiviteiten

Fruitonderzoek (stap 1)

Leervragen over fruit (stap 2)

Fruit: antwoorden zoeken (stap 3)

Fruit: resultaten vastleggen (stap 4)

Introductie zintuig: ruiken

Introductie zintuig: proeven

Ontdekactiviteiten ruiken en proeven (stap 5)

Filmpje over zintuigen

Koekjes bakken

Portfoliogesprek

Startactiviteit

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ICT en multimedia

Lekker!

U start met de vraag: *Wat is lekkerder, een appel, appelmoes of appelsap?* U zorgt dat iedereen een stukje appel, een lepeltje (zelfgemaakte) appelmoes en een bekertje appelsap kan proeven en ruiken. Vervolgens legt u op de grond een afbeelding van de appel, een schaalpje appelmoes en een glaasje appelsap. De kinderen mogen in een rij bij de afbeelding gaan staan bij wat zij het lekkerst vinden. Ze kunnen nu in een oogopslag zien welke rij het langste is, en dus wat de meeste kinderen het lekkerst vinden. U kunt vervolgens de vraag stellen wat de kinderen het minst lekker vinden en hier een rij bij laten vormen. Bespreek vervolgens met de kinderen de verschillen en overeenkomsten tussen de appel, de appelmoes en de appelsap. U kunt eventueel enkele open vragen stellen, zoals:

- *Waar is het van gemaakt?*
- *Hoe ziet het er uit?*
- *Het ruikt anders, smaakt het dan ook anders?*

Een alternatief voor de afbeelding op de grond is dat er op het digitaal schoolbord een grafiek wordt gemaakt. Maak op het digitaal schoolbord een schema met daarin plaatjes van een appel, appelmoes en appelsap. Naast het schema staan foto's van alle kinderen. Ieder kind mag nu zijn eigen foto naar de kolom slepen van het product dat hij het lekkerst vindt. De foto's van de kinderen staan onder elkaar onder de afbeelding, zodat in één oogopslag te zien is wat de meeste kinderen het lekkerste vinden. Indien er geen

digitaal schoolbord aanwezig is, kan de grafiek op een flap worden gemaakt, met een foto, tekening of de naam van de kinderen.

Appel	Appelmoes	Appelsap
		

Verwerkingsactiviteiten

Fruitonderzoek (stap 1)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

Zorg voor verschillende soorten fruit, zoals een appel, een citroen en een sinaasappel. Op een grote flap maakt u een tabel die ze samen met de kinderen invult. In de tabel staan de verschillende soorten fruit en de kenmerken die daarbij beschreven kunnen worden, bijvoorbeeld *Hoe ziet het eruit? Hoe voelt het? Hoe ruikt het*. Zorg ervoor dat alle kinderen een kenmerk noemen. Begin hierbij met de taalzwakkere kinderen, zodat ook zij een kenmerk kunnen noemen

	Hoe ziet het eruit?	Hoe voelt het?	Hoe smaakt het?	...
Appel				
Banaan				
Sinaasappel				

Leervragen over fruit (stap 2)

Speerpunten: mondelinge taal, beginnende geletterdheid

De kinderen hebben al wat geleerd over fruit. Ga met de kinderen na welke vragen ze (nog) hebben over fruit. Stimuleer de kinderen om zelf vragen te bedenken. U laat de kinderen om de beurt een vraag bedenken en zorgt ervoor dat alle kinderen een beurt krijgen. Schrijf de vragen op en praat er samen met de kinderen over of iemand het antwoord weet. De antwoorden die de kinderen al weten worden achter de vragen geschreven. De kinderen gaan de antwoorden op de andere vragen later opzoeken (zie activiteit 3 in deze fase). Als ze de vraag aan een 'deskundige' (bijvoorbeeld de ouders of een buurvrouw) willen stellen, schrijft u de vraag op een briefje dat de kinderen mee kunnen nemen als geheugensteuntje. Als de kinderen weinig vragen zelf kunnen bedenken, kunt u zelf vragen inbrengen. Voorbeelden van dergelijke vragen zijn:

- *Ik zou wel eens willen weten waarom een appel een steeltje heeft!*
- *Hoeveel pitten zitten er in een appel?*
- *Wat gebeurt er als je een appel doorsnijdt en een nacht laat liggen?*
- *Hoe ziet een sinaasappel er aan de binnenkant uit?*
- *Hoe zal een banaan smaken?*

U brengt één vraag in en wacht de reactie van de kinderen af. Door een voorbeeldvraag komen de kinderen zelf ook weer op ideeën voor eigen vragen, bijvoorbeeld: *Waarom heeft een appel een steeltje? Heeft fruit altijd een steeltje?*

Fruit: antwoorden zoeken (stap 3)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid, ouderbetrokkenheid

De kinderen gaan op zoek naar de antwoorden op de vragen die bij activiteit 2 in deze fase zijn bedacht. Eerst bespreekt u de vragen met de kinderen: *Wat zou het antwoord kunnen zijn?* Ook doet u suggesties voor de antwoorden en stimuleert u de kinderen na te denken en met elkaar hierover te praten: *Zou het echt zo zijn? Zou het ook anders kunnen zijn?* Met uw hulp gaan de kinderen kijken of hun voorspellingen over de binnenkant en de smaak kloppen. Snijd het fruit doormidden, en samen wordt het aantal pitjes geteld. *Had iemand het goed voorspeld? Wie zat er het dichtste bij met zijn voorspelling?* Het antwoord wordt achter de betreffende vraag geschreven. De kinderen kunnen er een tekening bij maken.

Ook kunnen de kinderen zelf op zoek gaan naar het antwoord op een leervraag, bijvoorbeeld door in boeken te kijken of met hulp op internet te zoeken. Misschien weten sommige ouders er meer van. De kinderen die de vraag aan een ouder hebben gesteld, kunnen dat antwoord geven. Ook kunnen de kinderen iets zelf onderzoeken, eventueel met hulpmiddelen erbij, zoals een meetlat, een weegschaal of een vergrootglas. De flappen met vragen en antwoorden worden opgehangen in het lokaal, zodat de ouders kunnen zien wat er allemaal is onderzocht. Wanneer er geen ruimte is voor een grote flap kunnen de vragen en antwoorden ook in een groot boek opgeschreven worden.

Fruit: resultaten vastleggen (stap 4)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid

In de activiteiten 1 en 3 in deze fase hebben de kinderen leervragen bedacht en antwoorden gezocht. De antwoorden zijn achter de vragen geschreven. U kiest één of enkele interessante vragen uit, bijvoorbeeld *Waarom heeft een appel een steeltje?* en daaraan gekoppeld *Heeft fruit altijd een steeltje?* Vervolgens bespreekt u met de kinderen hoe ze nu makkelijk kunnen zien of er veel fruit is dat een steeltje heeft. Maak samen met de kinderen een grafische weergave van de antwoorden. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld:

- U heeft fruit meegenomen. Op één plek komt het fruit met steeltje en op de andere het fruit zonder steeltje. Samen bekijken en ordenen ze alles. Als al het fruit een plek heeft gekregen is makkelijk te zien waar het meeste ligt. Ga er wel op in of het ook echt klopt. Alles wordt geteld en u schrijft het aantal op een papier erbij.
- Er wordt op papier een grafiek gemaakt. Er zijn twee kolommen: één voor fruit zonder steeltje en één voor fruit met steeltje. Van al het fruit wordt besproken in welke kolom het komt. In de kolommen komen onder elkaar de afbeeldingen van het fruit, met de naam erbij geschreven. Als alles is geordend is te zien welke kolom het langste is en of er meer fruit mét of zonder steeltje is. U houdt in de gaten dat het fruit waar het steeltje afgebroken is wel in de goede kolom komt. U laat zien dat er wel een steeltje heeft gezeten of laat een afbeelding met een steeltje zien.

Introductie zintuig: ruiken

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

U voert met alle kinderen een gesprek over ruiken. U kunt een spel met de kinderen doen om ze te laten ervaren wat ruiken is en wat je daar voor nodig hebt. Kies twee geurpotjes uit de ruikhoek, of twee andere voorwerpen. Maak een blad met afbeeldingen naast elkaar van vijf voorwerpen. In kleine groepjes ruiken de kinderen geblinddoekt aan de twee geurpotjes of voorwerpen. Ze zeggen wat het is, en zetten met uw hulp onder het plaatje hun naam. De namen van de kinderen komen onder elkaar onder het betreffende plaatje. Als alle kinderen geroken hebben, kunnen ze zien of alle namen bij de goede potjes of voorwerpen staan. Andere suggesties voor gezamenlijke activiteiten rondom het zintuig ruiken zijn te vinden in bijlage 2.

Naar aanleiding van de introductieactiviteit vraagt u aan de kinderen wat je nodig hebt om te kunnen ruiken en bevestigt de neus op Appie Aardappel. Nu kan Appie niet alleen zien, voelen en horen, maar ook ruiken! Op de grote flap met de tekening van Appie Aardappel kan de neus worden getekend. U kunt het versje van Appie herhalen.

Introductie zintuig: proeven

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

U voert met alle kinderen een gesprek over proeven. U kunt een spel met de kinderen doen om ze te laten ervaren wat proeven is en wat je daar voor nodig hebt. U heeft een aantal etenswaren meegenomen met verschillende smaken, iets zoets, iets zouts en iets zuurs. Laat de kinderen van alles een beetje proeven. De kinderen vertellen wat ze het lekkerst vinden smaken. Ook hierbij kan er een grafiek worden gemaakt: op een vel papier staan naast elkaar de drie etenswaren. Als de kinderen hebben geproefd, komen hun namen onder elkaar bij wat ze het lekkerst vinden. De kinderen kunnen zien welke rij met namen het langste is, dus wat de meeste kinderen het lekkerst vinden. Andere suggesties voor gezamenlijke activiteiten rondom het zintuig proeven zijn te vinden in bijlage 2.

Naar aanleiding van de introductieactiviteit vraagt u aan de kinderen wat je nodig hebt om te kunnen proeven en bevestigt de tong op Appie Aardappel. Nu kan Appie niet alleen zien, voelen, horen en ruiken, maar ook proeven! Op de grote flap met de tekening van Appie Aardappel kan de tong worden getekend. U kunt het versje van Appie herhalen.

Ontdekactiviteiten ruiken en proeven (stap 5)

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

In deze fase staan ontdekactiviteiten rondom de zintuigen ruiken en proeven centraal. De ontdekactiviteiten vinden gezamenlijk of in kleine groepjes plaats. U doet met de kinderen mee bij deze ontdekactiviteiten. Stimuleer de kinderen iets uit te proberen en geef vooraf kort aanwijzingen hoe de kinderen het betreffende proefje kunnen uitvoeren. Als aanvulling op het fruitonderzoekje dat ze eerder hebben uitgevoerd, kunnen de kinderen in de ontdekhoek van Professor Oortjes zelf verder experimenteren met verschillende soorten fruit. Ook hebben de kinderen misschien intussen iets meegebracht van thuis dat de anderen mogen proeven. *Hoe voelt het? Hoe ziet het eruit? Hoe denk je dat het er aan de binnenkant uitziet? Hoe ruikt het? Hoe smaakt het?* De kinderen kunnen het fruit natekenen. Zorg ervoor dat er verschillende soorten fruit in de ontdekhoek liggen en help de kinderen met het doorsnijden van het fruit. Eventueel kan Professor Oortjes nog een keer komen helpen.

Laat de kinderen voorspellen wat ze zullen ruiken en proeven. Suggesties voor dergelijke ontdekactiviteiten zijn te vinden in bijlage 2. Deze activiteiten kunnen ook worden gedaan in de ontdekhoek van Professor Oortjes.

Filmpje over zintuigen

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat

De kinderen bekijken klassikaal een filmpje over (één van de vijf) zintuigen, bijvoorbeeld van Teleblik. Ze hebben al veel geleerd over zintuigen en herkennen dingen in het filmpje. Na afloop praten ze met u over wat ze al wisten en wat ze in het filmpje voor het eerst hebben gezien. Schep ruimte voor opmerkingen van alle kinderen. Stel vragen als:

- *Waar ging het filmpje over?*
- *Wat wisten jullie daar al van?*
- *Wat wisten jullie nog niet?*

Koekjes bakken

Speerpunten: mondelinge taal, beginnende geletterdheid

Laat de afbeelding uit het prentenboek zien van Bakker Bram die een heerlijk vers broodje aan Sappie Peer geeft. Vertel de kinderen dat u samen met de kinderen geen broodjes, maar koekjes gaat bakken! Zorg ervoor dat alle kinderen de handen hebben gewassen en dat de tafels schoon zijn. Tijdens het proces van koekjes bakken komen alle zintuigen aan bod. U hebt vooraf alle ingrediënten op tafel gezet. Het recept kunt u op een flap schrijven, of op het digitale schoolbord zetten. Bij de woorden als suiker, bloem, boter en dergelijke kan een kleine tekening of een foto van het ingrediënt staan. Een voorbeeldrecept met illustraties voor de kinderen is opgenomen in bijlage 8.

Bespreek met de kinderen wat er op tafel staat. De kinderen mogen vervolgens aan de ingrediënten ruiken en voelen. Ook mogen zij een klein beetje van de suiker proeven. Volg samen met de kinderen het recept dat op de flap staat geschreven. Alle kinderen mogen het deeg kneden. U praat met de kinderen over wat zij voelen als ze het deeg kneden. Maak een prikkelende opmerkingen, zoals *Ik vind dat deeg zo plakken aan mijn handen* of *Ik vind het deeg zo lekker ruiken* en wacht de reactie van de kinderen af. U laat de kinderen zelf een koekje maken van het deeg. Wanneer de koekjes in de oven gaan zet u een wekker neer en legt aan de kinderen uit dat de koekjes uit de oven mogen wanneer de wekker afgaat. Als de school geen oven heeft is er misschien wel een ouder die zijn oven ter beschikking wil stellen.

Portfoliogesprek met ouders

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

De gezinsportfolio's zijn weer terug op school. Sommige ouders hebben er iets ingeplakt. In de kring kunnen de kinderen vertellen en laten zien wat vader of moeder in het portfolio heeft geplakt en wat erbij is geschreven. Gespreksonderwerpen zouden kunnen zijn:

- *Zijn er kinderen die iets in het portfolio hebben geplakt over zintuigen?*
- *Hebben de ouders er iets bijgeschreven?*
- *Heeft het kind er met de ouders over gepraat? Vertel er eens iets over.*

Probeer de kinderen te betrekken bij elkaars werk door hardop te zeggen wat u denkt en te vragen wat andere kinderen daarvan vinden. Houd er tevens rekening mee dat kinderen die nog niets over het portfolio verteld hebben nu aan de beurt komen.

Fase 5 Presentatie/evaluatie

In deze fase wordt de activiteitencyclus afgerond. De kinderen verzorgen een eindpresentatie. Door met kinderen samen te evalueren worden kinderen actief betrokken bij hun eigen leerproces. Als de kinderen in een groep evalueren, ontwikkelen ze reflectieve vaardigheden. Bij de eindpresentatie kunnen ouders worden betrokken.

Presentatie/evaluatie

Liedje of een versje
Vorbereiden eindpresentatie
In kleine kring vertellen bij foto's
Verwerkingsactiviteit verhaallijn
Lettermuur
Eindpresentatie van het werk van de kinderen
Evalueren met de kinderen
Evalueren van de kinderen

Liedje en/of versje

Speerpunten: woordenschat

U zoekt een liedje of versje op dat met zintuigen te maken heeft, bijvoorbeeld Vingertje-Lik van Annie M.G. Schmidt. Het versje (of een deel daarvan) staat uitgeschreven op het bord of op een flap met picto's erbij zodat de kinderen mee kunnen 'lezen'. U wijst aan terwijl u het versje hardop leest. Hierbij legt u vooral de nadruk op de rijmwoorden en laat af en toe stiltes vallen waarin de kinderen rijmwoorden kunnen invullen. Na afloop van het versje vraagt u de kinderen of ze ook kunnen rijmen. Noem een woord (bijvoorbeeld *peer*), waar de kinderen rijmwoorden op kunnen verzinnen (bijvoorbeeld *meer, zeer, leer, keer en beer*). U kunt de kinderen ook stimuleren om op bepaalde rijmwoorden te komen, bijvoorbeeld *het rijmt op peer en het is zacht en je kunt het knuffelen (een beer)*.

In kleine kring vertellen bij (digitale) foto's

Speerpunten: mondelinge taal, woordenschat, ICT en multimedia

In kleine groepjes bekijken de kinderen op de computer de foto's van het anker en de activiteiten die ze hebben gedaan tijdens dit thema. De foto's kunnen ook in een PowerPointpresentatie worden gezet, waaraan eventueel geluiden kunnen worden toegevoegd. U kan inspreken wat er op de foto te zien is. Dit kan een kernwoord zijn ('proeven') of een korte beschrijving van wat er gebeurt ('Lieke proeft een koekje'). De kinderen kunnen dan tijdens het bekijken van de foto's op luidsprekertjes klikken en de woorden of beschrijvingen horen. U voert een gesprek met de kinderen over de foto's. Schep hierbij voldoende ruimte voor de kinderen door open vragen te stellen, stiltes te laten vallen en luisterresponsen te geven. Voorbeelden van zulke vragen zijn:

- *Wat deden jullie daar?*
- *Lukte dat wel, hoe ging dat?*
- *Waar heb je dat ook geproefd?*
- *Waar smaakte het naar? Vertel er eens over!*

Vorbereiden presentatie

Speerpunten: mondelinge presentatie, woordenschat, beginnende geletterdheid, ICT en multimedia, ouderbetrokkenheid

Denk samen met de kinderen na over een gezamenlijke afronding. Het thema wordt feestelijk afgesloten. Voor de afsluiting worden ouders, andere familieleden of de kinderen van andere groepen uitgenodigd. De kinderen schrijven of tekenen zelf de uitnodiging voor de afsluiting.

Voorbeelden van een afronding zijn:

- In de klas zijn vijf tafels ingericht met de proefjes voor de verschillende zintuigen. In groepjes leiden de kinderen de ouders rond langs de tafels en laten verschillende proefjes zien.
- Een klein groepje kinderen laat aan de ouders zien welke leervragen ze hebben opgesteld, wat het antwoord op die vragen is en hoe ze dit hebben ontdekt.
- Een PowerPointpresentatie van foto's van activiteiten en werkjes van kinderen. Kinderen kunnen iets vertellen over wat op de foto is te zien. Dit kan tijdens de presentatie, maar u kan de kinderen ook van tevoren iets laten inspreken en dit in de presentatie verwerken.
- Posterpresentatie van foto's van activiteiten en werkjes van kinderen. Kinderen die dit willen, kunnen geschreven of gestempelde woordjes bij deze foto's hangen en iets bij de foto's vertellen aan hun ouders, familieleden en medeleerlingen.
- Gedurende de activiteencyclus is het één en ander op de themamuur in de klas bijgehouden. De ouders, familieleden en medeleerlingen kunnen hier zien welke activiteiten er in de klas allemaal rondom het thema *zintuigen* hebben plaatsgevonden.
- Liedje of versje. Tijdens de zintuigencyclus kunt u de kinderen een versje of liedje leren dat de kinderen voor de afsluiting opzeggen of zingen. Het versje of liedje heeft natuurlijk te maken met (één van de) zintuigen.
- Geurenspeurtocht. Door de school heen hebben de leerkrachten allemaal verschillende dingen neergezet die een geur afgeven, bijvoorbeeld een sterke citroengeur, iets zoets, en dergelijke. De kinderen mogen samen met de ouders in een speciale volgorde langs de geuren lopen om bij het eindpunt te komen.

Verwerkingsactiviteit verhaallijn

Speerpunten: mondelinge communicatie, woordenschat, beginnende geletterdheid, ICT en multimedia

Platen op volgorde leggen:

U heeft de prenten uit het prentenboek gekopieerd. Na het voorlezen hangen de kinderen de platen met uw hulp in de goede volgorde op de boekenmuur. De kinderen mogen vertellen wat er gebeurt op de plaat die ze ophangen.

Deze activiteit kan zowel in kleine als grote kring worden uitgevoerd.

Naspelen van het verhaal:

De kinderen spelen, in kleine kring, het verhaal na met materialen en knuffels van de thematafel. U kunt eerst voordoen hoe je het verhaal kan naspelen. Na een tijdje kunt u zich steeds meer terugtrekken en spelen de kinderen het verhaal zelfstandig na. Vooral bij taalzwakke kinderen zult u in de gaten blijven houden of de kernwoorden aan bod komen en of de verhaallijn juist nagespeeld wordt.

Digitaal prentenboek:

De kinderen bekijken en beluisteren in twee- of drietallen het geanimeerde prentenboek van *Waar zijn mijn oren?* op de computer, al dan niet onder begeleiding. Als u meekijkt kan u met de kinderen bespreken wat er in het prentenboek gebeurt.

Lettermuur

Speerpunten: woordenschat

U gaat met de kinderen na bij de lettermuur wat ze allemaal geleerd hebben in de afgelopen weken. Welke woorden weten de kinderen? De kinderen mogen vertellen over het woord en het bij de lettermuur hangen. Verder kunt u deze activiteit uitbreiden door activiteiten met: de beginletter horen, hakken in woordstukjes, onderstrepen van de beginletter of eigen letter.

Eindpresentatie

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

Met een feestelijke eindpresentatie wordt het werk aan de ouders gepresenteerd. De kinderen kunnen laten zien en vertellen wat ze allemaal gedaan en geleerd hebben.

Evaluëren met de kinderen

Speerpunten: mondelinge taal, ouderbetrokkenheid

In de kleine kring bespreekt u met de kinderen het verloop van de activiteitscyclus. Het gesprek kan gaan over de verschillende activiteiten die zijn ondernomen tijdens de cyclus. Hierbij worden verschillende materialen gebruikt, zoals de foto's van de kinderen met Professor Oortjes, gezinsportfolio's van kinderen, materialen uit de ontdekhoek of spullen van de thematafel. De kinderen krijgen de gelegenheid zelf iets te vertellen. U maakt alleen zo nu en dan een opmerking, of stelt als dat nodig is enkele open vragen. Voorbeelden van open vragen zijn:

- *Vertel eens, wat heb je gedaan in de ontdekhoek van Professor Oortjes?*
- *Wat vond je leuk om te doen?*
- *Hoe heb je het aangepakt?*
- *Wat heb je eerst gedaan, en toen...?*
- *Welk werkje dat je hebt gemaakt vind je het mooist? Leg eens uit waarom?*
- *Wat vond je ervan om dit te doen? (gericht op een bepaalde activiteit of een werkje van het kind)*
- *Wat wist je eerst nog niet en heb je nu geleerd?*

Eindevaluatie

Evaluëren van de kinderen

U houdt de ontwikkeling van alle kinderen bij. Volg de ontwikkeling van de woordenschat door middel van observaties van spel, gesprekken en het gezinsportfolio. Dagelijks volgt u enkele kinderen. U kunt nagaan welke woorden de kinderen beheersen door ze woorden uit het prentenboek te laten aanwijzen of door het kind aan de hand van de platen uit het prentenboek het verhaal te laten navertellen. Houd in een woordenmap bij welke woorden een kind al kent en let daarbij speciaal op de kernwoorden van het thema en het prentenboek. Daarnaast let u op ontwikkelingen in spreekvaardigheid, verhaalbegrip en kennis van klanken en letters.

Evaluëren van de cyclus

Na afloop van de cyclus reflecteert u voor uzelf of met collega's op de activiteitencyclus. Ga na of de planning die van te voren is gemaakt ook daadwerkelijk is uitgevoerd. Wat ging hierbij goed en wat liep minder voorspoedig? Zijn alle speerpunten van de Taallijn aan de orde gekomen? Is er herhaald en interactief voorgelezen? Was er voldoende aandacht voor het oefenen van de woordenschat, gesprekken in de kleine kring en ouderbetrokkenheid? Is de computer zinvol ingezet? Als een onderwerp niet voldoende aan de orde is gekomen, stelt u vast wat de oorzaak was en bedenkt u een oplossing voor de volgende keer.

Verzamel alle materialen die bij het thema gebruikt zijn. Hierin komen ook alle aanvullingen, opmerkingen en het planningsformulier. Een volgende keer kunt u het thema dan zo weer gebruiken.